

Jakub Zouhar, *František Pubička S.I. (1722-1807). Pozapomenutý barokní historik*, habilitační práce
Filozoficko–přírodovědecká fakulta v Opavě – Slezská univerzita 2017, 286 s.

Oponentský posudek

doc. Dr.Phil. Ivo Cerman, Ph.D.

Předkládaná práce je po dlouhé době prvním původním rozsáhlým příspěvkem k dějinám české historiografie doby osvětenství. Volba tématu není nikterak konvenční. Naopak je třeba ocenit, že autor se zaměřil na podceňovanou postavu jezuitu Pubičky, který od dob Palackého hraje v dějinách politováníhodnou úlohu jakéhosi reprezentanta zastaralého a špatného přístupu k dějinám. I toto hodnocení bylo však vždy spojeno s přesvědčením, že ve své době představoval významného autora. O to větší podivení vzbuzuje fakt, že se nikdy nestal předmětem samostatné vědecké studie.

Práce je založena na široké pramenné základně. Autor se nenechal odradit tím, že k Pubičkovi neexistuje jedna „hlavní“ pozůstalost a údaje zkombinoval z velkého množství domácích i zahraničních archivů. Myslím, že archivní průzkum provedený Jakubem Zouharem k osobě Pubičky lze považovat za vyčerpávající, takže nezodpovězené otázky Pubičkovy kariéry a díla asi zůstanou nezodpovězené navždy.

Úvodní kapitola dokazuje autorův solidní přehled po mezinárodní historiografii a schopnost konceptuálního myšlení. Stěžejní jsou ovšem hlavní pasáže o životě a díle Františka Pubičky. Autor byl znevýhodněn tím, že musel Pubičkův život do značné míry „skládat“ ze sériových pramenů jezuitské provenience, ale tohoto úkolu se zhostil se ctí a se zajímavými výsledky. Pro dějiny historiografie je přínosný zejména výklad o absenci historie jako oboru v jezuitském systému vzdělání. Lze říci, že nejde o zvláštní hřích jezuitů, nýbrž o nedostatek humanistického modelu vzdělávání, které bylo orientováno na klasické jazyky a ještě neznalo „historii ve vlastním smyslu slova“. S tím souvisí i zajímavý výklad o Pubičkově (ne)schopnosti se písemně vyjadřovat v rodném jazyce (němčině) a překvapivé zjištění, že své stěžejní dílo *Chronologische Geschichte* psal ve skutečnosti latinsky a nechával si ho překládat. (kapt. 6.1.1.) Pro pochopení Pubičkova místa v historiografii je přínosná rekonstrukce Pubičkových kontaktů s jinými historiky svojí doby, spolupráce s Jablonowského společností a i to, že učil Cornovu.

Zpracování Pubičkova historického díla zdůrazňuje jeho návaznost na Balbína, což je přínosné pro správné zařazení Pubičky do kulturních dějin. Strukturování výkladu o Pubičkových dílech do vnější a vnitřní charakteristiky mi ale připadá nevhodné a připomíná spíše proseminární poučky o vnější a vnitřní kritice pramene, jaké nalezneme v Úvodech do studia historie.

Pubičkovo působení po zrušení jezuitského řádu je tu pojednáno na základě původních pramenů a do detailů objasněno. Autor přínosně vyvrací domněnky o Pubičkově profesuře na Karlo-Ferdinandově univerzitě a věrohodně vysvětluje význam a smysl Pubičkova krátkého působení v úřadu děkana. K Pubičkovu působení coby stavovského historiografa snesl Jakub Zouhar zřejmě všechny prameny, přesto i zde zůstává v klíčové pasáži jediným zdrojem Palackého edice *Zur böhmischen Geschichtsschreibung*. Z odkazů na fond exjezuité vyplývá, že zde byl Pubička označen pouze jako *Historiae Geschichtsschreiber*. K tomu bych se nabízel položit otázku, zda autor nalezl nějaké další doklady

o existenci a působení úřadu stavovského historiografa, jelikož smysl Palackého sbírky aktů byl doložit, že nešlo o žádný skutečný úřad nýbrž jen o titul, který vznikl na základě vlastní iniciativy Pubičky a tiskaře Höchenbergera. Ve fondech ČG, ani stavovském výboru se k této otázce k takto rané době asi nic nenajde, ale ani schematismy, ani jiné prameny nenaznačují, že by existoval stavovský historiograf coby stálý úřad.

K Pubičkově *Chronologische Geschichte* autor přínosně objasňuje, jak vypadala jeho distribuce, která probíhala za podpory českých stavů. Čtenář uvítá praktickou tabulku, která přináší přehled o tématech jednotlivých částí Pubičkova rozsáhlého díla. Vsuška přepisující recenze mi připadá opět trochu příliš rozsáhlá, zvláště když jsou recenze přepsány v příloze knihy. Jelikož se autor hodně věnuje otázkám dobových recenzí a polemik, zamrzí, že se nezmiňuje o tom, že byly zpravidla psány anonymně.

Co se týká zajímavého zjištění, že Pubička psal pouze latinsky, přeci jenom musím upozornit na případy Voigta a Dobnera, kteří rovněž používali latinu i v soukromé korespondenci, a přesto vydávali svá díla německy. Buď si je rovněž nechávali překládat, nebo jejich případ dokládá, že i klasicky vzdělaní učenci se dokázali vyjadřovat komplexně v moderním jazyce.

Vnitřní charakteristika, tedy rozbor textu, je založen na tom, jak Pubička vylíčil vybrané kontroverzní okamžiky českých dějin. Byť je to řešení praktické, myslím, že potenciál rozsáhlého díla se dal vytěžit vhodnějším způsobem. Zvláště vzhledem ke spojení Pubičky s českými stavy, kteří se v té době angažují v protijosefinské opozici, by stálo za zmínku uvést, jak Pubička hodnotí historii institucí a událostí, které byly pro stavovskou argumentaci důležité. Dodejme, že Cornova, Voigt, Pelcl i další tehdy vydávali díla, kterými podporovali stavovskou opoziční vizi uspořádání státu. Zejména by tu mělo být zodpovězeno, zda Pubička zmiňuje inaugurační diplomy z let 1310- 1311, které se považovaly za základ stavovské moci, a zda se vyjadřuje k zákonodárné moci stavů. Naproti tomu je zajímavé autorovo zjištění, že český Němec Pubička psal s jakýmsi protiněmeckým zaměřením, čímž připomíná jiného německy píšícího českého historika, Mikuláše Adauka Voigta. K hodnocení husitství je vhodné zmínit, že je odsuzoval i Pubičkův rival Dobner. Pubičkovo hodnocení Husa by stálo za začlenění do kontextu dobové historiografie, protože v této době dochází k určitému přehodnocení Husa coby „filozofa“, který trpěl pro pravdu a tento posun není dostatečně zmapován. Pubičkovo hodnocení Žižkova „náboženského fanatismu“ (kap.6.1.2.7., s. 196) je vcelku v souladu s osvícenskými názory, se kterými jsem se setkal u jiných autorů i v pamětním spise českých stavů z roku 1791. Husitství bylo odsuzováno jako projev náboženského fanatismu.

Souhrnně hodnotím habilitační práci jako zdařilé původní dílo k dobře zvolenému tématu. Autor prokázal rozhled po současné mezinárodní historiografii i schopnost pracovat s prameny a se získanými údaji a tím i schopnost kompetentně vést další vědecké práce. Práci doporučuji přijmout jako podklad k habilitačnímu zřízení.

V Praze 10.9.2018

Doc. Dr.Phil. Ivo Cerman, Ph.D.